

K O H T U O T S U S
EESTI VABARIIGI NIMEL

Kohus	Tallinna Halduskohus
Kohtukoosseis	Maret Altnurme
Otsuse tegemise aeg ja koht	20.06.2008, Tallinn
Haldusasja number	3-08-303
Haldusasi	AS Rubla ja AS Kalev kaebused Finantsinspektsiooni (FI) 15.01.2008 järelepärimiste ja 29.01.2008 korralduste osalise tühistamise nõudes.
Asja läbivaatamise kuupäev	09.06.2008.
Menetlusosalised ja nende esindajad	Kaebuse esitajate volitatud esindajad – Tuuve Tiivel ja Leon Glikman; Vastustaja FI volitatud esindajad – Krista Parve ja Kilvar Kessler.

RESOLUTSIOON

- 1. Jätta kaebused rahuldamata.**
- 2. Kaebajate menetluskulud jäävad nende endi kanda.**

Edasikaebamise kord Otsuse peale on õigus 30 päeva jooksul kohtuotsuse avalikult teatavastegemisest 20.06.2008 arvates esitada apellatsioonkaebus vahetult Tallinna Ringkonnakohtule.

Asjaolud

FI tegi 15.01.2008 teabe ja dokumentide saamiseks AS-ile Kalev ja AS-ile Rubla konfidentsiaalsed järelepärimised nr 4.5.-4.11/117 ja 4.5.-4.11/117-2.

AS Kalev ja AS Rubla esitasid 21.01.2008 FI-le taotluse järelepärimistes nõutud teabe esitamise tähtaja pikendamiseks ja täiendavate selgituste saamiseks.

FI tegi 29.01.2008 AS-ile Kalev ja AS-ile Rubla korraldused nr 4.5.-4.11/117-8 ja nr 4.5.-4.11/117-9, millega kohustati AS-i Kalev ja AS-i Rubla esitama FI-le järelepärimistes nõutud andmed ja dokumendid hiljemalt 11.02.2008.

AS Rubla ja AS Kalev esitasid Tallinna Halduskohtule kaebused FI 15.01.2008 järelepärimise nr 4.5.-4.11/117 p-de 1,2, 1,3, 2, 5 ja 4.5.-4.11/117-2 p-de 2, 4 ning 29.01.2008 korralduste nr 4.5.-4.11/117-8 ja nr 4.5.-4.11/117-9 samas mahus tühistamise nõuetes.

Kaebajate seisukohad

Kuna vaidlustatavad haldusaktid ei ole motiveeritud, siis jääb üheselt arusaamatuks, millist dokumenti on millise asjaolu kontrollimiseks vaja ja keda üldse kontrollitakse. Arvestades järelevalvemenetluse eesmärke ei ole vaidlustatud haldusaktide alusel nõutud teave sobiv ega vajalik väidetava võimaliku siseteabe alusel AS Kalev aktsiatega tehtud tehingute kontrollimiseks. Seadus annab FI-le õiguse nõuda üksnes ülesande täitmiseks vajalikku teavet, mitte aga ammendamatu suvateavet. FI pole esitanud põhjendusi, miks juba kaebajate poolt esitatud informatsioonist ei piisa kontrolli läbiviimiseks.

AS Kalev poolt esitatud aktsiatega tehtud tehingute osas kontrolli teostamiseks võib pidada seadusega püstitatud eesmärkidega sobivaks ja vajalikuks insaideriteks olevate isikute nimekirja, mis on kaebajate poolt esitatud. Antud juhul kontrollitakse seda, kas insaiderid on teinud AS Kalev aktsiatega tehinguid. Seadusest ei tulene FI õigust saada kirjavahetust, koosolekute protokolle vms. Selline nõue on seadusel mittepõhinev, mittevajalik ja ebasobiv.

Kui võrd FI-l on teada kogu informatsioon, mis on sobiv ja vajalik järelevalve teostamiseks, siis igasuguste täiendavate teabenõude ja abinõude rakendamine ei ole vajalik ega soodusta järelevalve eesmärgi saavutamist ning on seega vastuolus proportsionaalsuse põhimõttega. Proportsionaalsuse põhimõte nõuab, et haldusorgani tegevus ei läheks kaugemale sellest, mis on asjaomaste õigusnormidega seatud legitiimsete eesmärkide saavutamiseks sobiv ja vajalik ja mõõdupärane, ning juhul, kui on võimalik valida mitme sobiva meetme vahel, tuleb rakendada kõige vähem piiravat meetet, samuti peavad tekitatud piirangud olema vastavuses seatud eesmärkidega. Arvestades seda, et FI-l oli juba olemas kontrolli teostamiseks vajalik teave, siis on kaebajatelt täiendava teabe nõudmise näol tegemist tema põhiõiguste olulise riivega, mida ei kaalu üles avalik-õiguslik vajadus, kuna see puudub. Nii rikub FI ka halduse põhimõtet. Kaevatud haldusaktid on kaebajate jaoks ebamõistlikult koormavad ja tömahukad, sunnivad FI-le avaldama ärisaladust (AS Kalev ja Alta Capital Partners S.C.A SICAR vahel 20.09.2007 sõlmitud osaluste ostu-müügi lepingu täismahus koopiat esitamise nõue) ning kaebajaile on teadmata, kas haldusaktide täitmine võib viia eneseinkrimineerimiseni.

Kaebajad märgivad, et on FI-le esitanud insaiderite nimekirja ja info siseteabe tekkimisaja kohta, lisaks nähtuvad teostatud tehingud EVK-st. FI-l on olemas informatsioon väärtpaberituru ülekannete kohta, sh talle LFS Corporate Finance S.A. 23.01.2008 ja LFS Asset Management AG 17.08.2007 esitatud kirjalikud selgitused, Credit Suisse tehingukinnitused jms vaadeldavate aktsiate päritolu ja ülekande asjaolude kohta. Eelnimetatud AS Kalev aktsiate LFS-i esindajakontole ülekande näol oli tegemist LFS Asset Management AG nõuetesiseses ülekandega, mille käigus ta kandis endale kuuluvate kontode vahel aktsiad üle ühelt talle kuuluvalt kontolt teisele kontole. 17.08.2007 informeeris LFS sellest ülekandest ka FI-i, ühtlasi kinnitades, et aktsiate omanik ei muutunud. Kaebajad viitavad väärtpaberituru seaduse (VPTS) §-le 188⁶ ja leiavad, et FI-l puudub lisaks eelnevalt märgitud kolmele aspektile (insaiderite nimekiri, siseinfo tekkimisajast, tehingute väljavõtte) muu teabe saamiseks vajadus ja põhjendus.

Haldusakti adressaadiks oleval isikul on õigus teada, miks kulutatakse tema aega ja vahendeid. Käesoleval juhul see vaidlustatud haldusaktidest piisavalt ei selgu. Abstraktselt väidetava siseteabe alusel AS Kalev aktsiatega tehtud tehingute ja võimalike väärtpaberituru kuritarvituste kontrollimiseks läbiviidavas järelevalvemenetluses tähtsust omavate asjaolude kindlaks tegemise vajadus ei ole siin piisavalt konkreetne. Haldusaktid on põhjendamata ja kontrollimatud.

Vastustaja FI seisukohad

FI leiab, et kaebused ei ole põhjendatud ning kaebustes esitatud väited ei anna alust FI järelepärimiste ning korralduste tühistamiseks kaebustes taotletud osas.

30.08.2007 kell 8:00 avalikustas AS Kalev Tallinna Börsi infoststeemi kaudu aktsionäride korralise üldkoosoleku kutse, milles teatas üldkoosoleku toimumisest 20.09.2007 kell 15:00 Paides. 20.09.2007 kell 16:22, so aktsionäride üldkoosoleku toimumise ajal, avalikustas AS Kalev börsiteate, milles teatas osaluste võõrandamisest AS-is Kalev Paide Tootmine, AS-is Kalev Jõhvi Tootmine, AS-is Kalev Chocolate Factory, AS-is Vilma ja OÜ-s Maiasmokk ALTA CAPITAL PARTNERS S.C.A SICAR-ile. Börsiteate kohaselt sõlmiti leping samal päeval. Samal päeval kell 17:23 avalikustas AS Kalev börsiteatena aktsionäride üldkoosoleku otsused, sh otsuse lubada AS-il Kalev omandada ühe aasta jooksul üldkoosoleku vastuvõtmisest oma aktsiaid hinnaga 29 krooni ühe aktsia kohta. 21.09.2007 peatas AS Tallinna Börs kauplemise AS Kalev aktsiatega kuni olulise teabe avalikustamiseni. 24.09.2007 kell 9:44 avalikustas AS Kalev börsiteate, milles teatas AS-il Rubla valitseva mõju saamisest AS-is Kalev ning seoses sellega ülevõtmispakkumise tegemise kohustuse tekkimisest. Börsiteate kohaselt sai AS Rubla valitseva mõju AS-is Kalev 23.09.2007, kui AS Rubla leppis kokku kooskõlastatud tegutsemises AS Kalev aktsiate ülevõtmiseks AS Kalev aktsionäridega. Ühtlasi avalikustas AS Kalev, et AS Rubla poolt kavandatud ülevõtmishind on 29 krooni ühe aktsia eest. AS Rubla on OÜ Linderin Grupp kaudu AS Kalev juhataja Oliver Kruuda poolt kontrollitav äriühing ning AS Rubla juhataja on Oliver Kruuda. Felnimetatud teave osaluste võõrandamise ja sellest tuleneva AS Kalev põhitegevuse valdkondade muutuse ja oma aktsiate tagasiostu lubamise kohta kuni selle avalikustamiseni 20.09.2007 ning AS Rubla ülevõtmispakkumise tegemise kohta 24.09.2007 on siseteave VPTS 188⁴ lg 1 tähenduses.

FI viis scoses AS Kalev poolt eelkirjeldatud olulise informatsiooni avalikustamisega läbi järelevalvemenetluse, mille eesmärk oli kontrollida ülevõtmispakkumisega ja osaluste võõrandamisega seotud siseteabe avalikustamisele eelneva kauplemise õiguspärasust ning tuvastada võimalikke eelnimetatud siseteabe alusel tehtud tehinguid. Järelevalvemenetluse käigus tuvastati 14.08.2007 toimunud tehing, mille tulemusena omandati maksuta väärtpaberiülekandega 1 777 581 AS Kalev aktsiat. Kuna müüja ja ostja poolel toimus tehing esindajakontol, kuid ostja esindajakonto omanik oli AS-i Kalev puudutatavat siseteavet valdav isik, kes ühtlasi tegutses AS Rubla nõustajana ülevõtmispakkumises, oli FI-l vajalik tuvastada kogu AS Kalev osaluste võõrandamise ning ülevõtmispakkumise osas siseteavet valdavate isikute ring ning võimalikud omavahelised rahalised või muud kokkulepped. AS-ilt Kalev ja AS-ilt Rubla nõutud teave oli vajalik nimetatud tehingu asjaolude täpsaks väljaselgitamiseks ja tehingu tegemise ajal AS Kalev osaluste võõrandamist ja ülevõtmispakkumist puudutava siseteabe tekkimise ajaliseks määramiseks ning siseteavet valdavate isikute ringi tuvastamiseks ja selliste isikute võimalike omavaheliste seoste kontrollimiseks.

FI leiab, et vaidlustatud järelepärimised ja korraldused on selged ja üheselt mõistetavad, põhjendatud ning kooskõlas kehtiva VPTS ning haldusmenetluse põhimõtetega. FI peab oluliseks rõhutada VPTS turukuritarvituste regulatsiooni mõttest ja eesmärgist tulenevat reguleeritud väärtpaberituru osaliste koostöökohustust järelevalveasutusega, seda eriti reguleeritud turul kaubeldava emitendi ning ülevõtja poolt emitendiga seotud siseteabe võimalike kuritarvituste uurimisel. Väärtpaberituru läbipaistvuse ja aususe oluliseks eelduseks on seal osalevate isikute poolt VPTS täitmine, sh FI-le järelevalve teostamiseks vajaliku teabe esitamine. FI-l on Finantsinspektsiooni seadusest (FIS) ja VPTS-st tulenev

kohustus teostada riiklikku järelevalvet, eesmärgiga tagada Eesti väärtpaberituru õiguspärane toimimine. Selle eesmärgi täitmiseks tuleb rakendada järelevalvemenetlus turukuritarvituste kahtlusega seoses. Kooskõlas IIMS §-s 6 sätestatud uurimis põhimõttega on IIMS § 5 lg-s 1 sätestatud tulenevalt FI-l väärtpaberituru järelevalveks volitatud haldusorganina õigus ja võimalus kooskõlas seadusega valida erinevate talle otstarbekana näivate abinõude vahel ning valida igal üksikjuhul kõige sobivam ja vajalikum proportsionaalne toimimisviis, kusjuures FI toimingute ja haldusaktide adressaadiks turukuritarvituste järelevalvemenetluses võib olla igüks, kes võib omada asjaga puutumust. Antud juhul toimus teabe nõudmine lähtuvalt uurimis põhimõttest siseteabe väärkasutamise kahtluse kõrvaldamise või kinnitamise eesmärgil, millise legitiimsus tuleneb seadusest.

FI võimalus põhjalikult motiveerida teabe nõudmist on piiratud teiste isikute õiguste ja vabadustega (FIS § 54 lg-d 1-4), samuti FI teadmiste konkreetseusega faktilistest asjaoludest. Seetõttu puudub FI-l võimalus detailselt selgitada kolmandaid isikuid puudutavaid tehioolusid, sh avaldada nende isikuandmeid. Koostöökohustusest tulenev selgitusi andma kohustatud isiku enesestütstamise risk on maandatud VPTS §-s 231¹, mille kohaselt selgituse andmiseks kohustatud isik võib keelduda FI-le selgituse andmisest KrMS §-s 71 või 73 sätestatud alustel.

AS Kalev on VPTS §-de 188¹ ja § 188² alusel kohustatud korraldama teie puudutava siseteabe käitlemist ning pidama nimekirja reaalselt sisetatavate valdavate isikute kohta. Nii oli järelepärimises küsitud teabe puhul tegemist AS-il Kalev olemasolevate andmetega, mille FI-le esitamine ei saanud olla ebaproportsionaalselt koormav. Lisaks on AS Kalev ning AS Rubla näol tegemist isikutega, kes on ennast vastavalt börsiemitendiks olemisega ja börsiemitendi aktsionäriks, olulise osaluse omajaks ja valitseva mõju omajaks olemisega vabatahtlikult allutanud VPTS regulatsioonile ning peavad seetõttu nägema ette sellest tulenevaid piiranguid ning järelevalveasutusele teabe esitamise kohustust, sh sellega kaasnevat kulu.

VPTS mõttest tuleneb, et ärisaladus ei saa üldjuhul piirata FI kohustust kontrollida riikliku järelevalve korras isikute käitumist reguleeritud väärtpaberiturul ning õigust nõuda selle kohustuse täitmiseks vajalikku teavet. Ärisaladuse hoidmiseks haldusorganile ja selle töötajatele on sätestatud konfidentsiaalsuskohustus - HMS § 7 lg 3, FIS §-d 54 ja 34.

FI on seisukohal, et vaidlustatud järelepärimised ja korraldused on kooskõlas VPTS-is sätestatud FI-le antud õigusega teabe saamiseks ning piisavalt motiveeritud. FI-l on õigus igal üksikjuhul iseseisvalt määratleda, milliste asjaolude ning tõendite tuvastamist ta menetluse eesmärgi saavutamiseks vajab. Järelepärimistes ning nende täitmiseks antud korraldustes nõutud teave oli vajalik FI-le VPTS-st tuleneva riikliku väärtpaberiturujärelevalve kohustuse täitmiseks ning võimalikest meetmetest kaebajate jaoks kõige vähem koormav. FI palub jätta AS Kalev ja AS Rubla kaebused täies ulatuses rahuldamata ning jätta kaebajate kantud kohtukulud kaebajate kanda.

Kohtuistung

Kohtuistungil jäid menetlusosalised kohtule kirjalikult esitatud seisukohtade ja taotluste juurde.

Kohtu seisukohad

Kohus on seisukohal, et kaebused on alusetud ja tuleb seetõttu jätta rahuldamata. Kohtu põhjendused on alljärgnevad.

1. FI 15.01.2008 järelepärimised on haldusaktid

Poolte vahel on vaidlus selles, kas FI 15.01.2008 järelepärimiste puhul on tegemist haldusaktidega või menetlustoimingutega. Viimasel juhul ei saaks kohtule esitada tühistamiskaebust. Kohtu hinnangul on tegemist haldusaktidega.

FIS § 6 lg 3 kohaselt kohaldab FI finantsjärelevalve menetluses HMS sätteid, arvestades FIS-ist ja FIS § 2 lg-s 1 ning § 6 lg 1 p-s 7 nimetatud seadustest tulenevaid erisusi. HMS § 51 lg 1 kohaselt on haldusakt haldusorgani poolt haldusülesannete täitmisel avalikõiguslikus suhtes üksikjuhtumi reguleerimiseks antud, isiku õiguste või kohustuste tekitamisele, muutmisele või lõpetamisele suunatud korraldus, otsus, ettekirjutus, käskkiri või muu õigusakt. Kaevatud järelepärimised on antud VPTS § 230³ lg 1 ja § 189 lg 1 alusel, mis sätestavad, et FI-l on järelevalve teostamiseks õigus saada tasuta teavet, dokumente ja selgitusi füüsiliselt ja juriidiliselt isikult, samuti valitsusasutustest ja järelevalveorganitest ning riigi ja kohaliku omavalitsuse andmekogudest, ning et igatüki esitab FI-le viimase nõudmisel andmed turukuritarvituse kahtlusega seotud asjaolude kohta.

Kohus ei näe sisulist erinevust 15.01.2008 järelepärimistel ja neile 29.01.2008 järgnenud korraldustel. Mõlemad aktid olid kaebajatele täitmiseks kohustuslikud ning nende täitmiseks oli FI poolt kaebajatele ette nähtud tähtaeg. Ainus erinevus aktide vahel on, et 29.01.2008 korraldused olid aktide andmise alustes ja motivatsioonis täpsemad, märkides alustena ka VPTS § 188¹² lg 8 (insaiderite nimekirja esitamise kohustus) ja § 230³ lg 8 (tähtajalise korralduse andmine). Seega tekkis kaebajatel 15.01.2008 järelepärimiste andmisel nende täitmise kohustus, mistõttu on tegemist haldusaktidega HMS § 51 lg 1 tähenduses ja halduskohtus on nad tühistamiskaebustega vaidlustatavad.

2. Kaevatud haldusaktid on piisavalt selged ja põhjendatud

Kohtu hinnangul on kaevatud haldusaktid piisavalt selged ja motiveeritud, mistõttu puudub nende tühistamiseks sel põhjusel alus. Aktide faktilistest põhjendustest nähtub, et FI käsitles teavet AS Kalev osaluste võõrandamise kohta ning sellest tuleneva AS Kalev põhitegevuse valdkondade muutuse ja oma aktsiate tagasiostu lubamise kohta kuni selle avalikustamiseni 20.09.2007 ning AS Rubla ülevõtmispakkumise tegemise kohta kuni selle avalikustamiseni 24.09.2007 siseteabena VPTS § 188⁴ lg 1 tähenduses ja pidas vajalikuks kontrollida AS Kalev aktsiatega kauplemise õiguspärasust, tuvastamaks võimalikke turukuritarvitusi. 29.01.2008 täiendas FI akti motivatsiooni, selgitades, et FI on seisukohal, et AS Kalev poolt osaluste võõrandamine oma tüdarettevõtetes, samuti AS Kalev juhataja poolt kontrollitava AS Rubla ülevõtmispakkumine AS Kalev aktsionäridele oli siseteabe. Järelepärimises nõutud teave ja dokumendid on vajalikud eelnimetatud siseteabe tekkimise ja seda vallanud isikute ringi tuvastamiseks, et kontrollida emitendi ning teiste seotud isikute poolt hoolsuskohustuse täitmist ja nimetatud siseteabe käitlemist (VPTS § 230 lg 3 - turukuritarvituse, turul oluliste osaluste omandamisest või võõrandamisest teatamata jätmise või ebaõige teatamise ning õigusvastase ülevõtmispakkumise ärahoidmiseks, avastamiseks ja vähendamiseks on FI kohustatud seirama finantsinstrumentide suhtes pakkumuste tegemist ja finantsinstrumentidega tehingute tegemist, samuti muude toimingute tegemist seoses võimalike turukuritarvitustega, reguleeritud turul kauplemisele võetud väärtpaberite emitendis otsese või kaudse osaluse omandamise ja võõrandamisega ning valitseva mõjuga. Seiramine võib toimuda varjatult). FI märkis lisaks, et viib läbi järelevalvemenetlust VPTS alusel eesmärgiga kontrollida siseteabe käsitlemist ja tehingute tegemist AS Kalev väärtpaberitega ja väärtpaberitega, mille alusvaraks on AS Kalev väärtpaberid.

Kohtu arvates on eelnevast üheselt mõistetav, miks FI andis kaevatud haldusaktid. Aktidest nähtub faktiline kronoloogia, mis äratas FI-s tähelepanu järelevalve läbiviimiseks;

konkreetsne teave, mida FI käsitleb siseinfona VPTS tähenduses ning ka see, mille suhtes FI järelevalvet läbi viib. FI töö- ja järelevalvespetsiifikast tulenevalt ei saagi teabe nõudmise akt olla detailideni üksikasjalik, FI on kaevatud korraldustes ka viidanud, et tema poolt läbiviidav järelevalvemenetlus ei ole avalik (FIS § 54 lg 1). FIS § 54 lg 2 kohaselt on finantsjärelevalve käigus finantsjärelevalve subjektilt või muudelt isikutelt või asutustelt saadud teave, sealhulgas andmed, dokumendid ja muu teave, finantsjärelevalve käigus koostatud õiendid, aktid, ettekirjutused ja muud finantsjärelevalve tulemusi kajastavad dokumendid iga liiki andmekandjal konfidentsiaalsed. FI on aktides viidanud korrektselt ka aktide andmise õiguslikele alustele. Seetõttu on kohus seisukohal, et aktide adressaatidele ei saanud aktide eesmärk, sisu ja põhjendus arusaamatuks jääda, arvestades ka kaebajate õiguslikku teadlikkust VPTS regulatsioonist, erisusest börsiettevõtete puhul ning oma tegevuse järelevalve allutatusest FI-le. Küsimusel, kas kaevatud aktid olid proportsionaalsed, peatub kohus aga järgmisena.

3. Kaevatud haldusaktid on proportsionaalsed

Kohtu hinnangul on kaevatud haldusaktid proportsionaalsed, st sobivad, vajalikud ja eesmärgipärased. Kohus põhjendab oma seisukohta järgmiselt.

FIS § 3 kohaselt teostatakse finantsjärelevalvet finantssektori stabiilsuse, usaldusvääruse ja läbipaistvuse ning toimimise efektiivsuse suurendamise, süsteemsete riskide vähendamise ning finantssektori kuritegelikel eesmärkidel ärakasutamise tõkestamisele kaasaaitamise eesmärgil, et kaitsta klientide ja investorite huve nende vahendite säilimisel ning seeläbi toetada Eesti rahasüsteemi stabiilsust. FI järelevalvetoimingute sagedus ja rakendatavad meetodid arvestavad finantsjärelevalve subjekti suurust, tegevuse mõju finantsüsteemile ning tegevuse laadi, ulatust ja keerukust, lähtudes proportsionaalsuse põhimõttest (FIS § 5 lg 2). Järelevalvet VPTS ja selle alusel kehtestatud õigusaktide täitmise üle teostab FI VPTS ning FIS alusel (VPTS § 8). Eelnevalt nähtuvalt (criti aga FIS § 5 lg-st 2 nähtuvalt) on see, kuidas FI järelevalvet teostab ja millist teavet ta peab oma ülesannete täitmiseks vajalikuks koguda, haldusorgani diskretsiooniotsus.

FI volitused järelevalve teostamisel on mh kirjas VPTS § 189 lg-s 1 (igati esitab FI-le viimase nõudmisel andmed turukuritarvituse kahtlusega seotud asjaolude kohta) ja §-des 230-233. Vaadeldes FI-le antud võimuvolitusi, saab kohus asuda seisukohale, et FI on kaebajate suhtes valinud neid kõige vähem koormava vahendi teabe saamiseks ehk dokumentaalsete tõendite esitamise. FI oleks VPTS sätetest tulenevalt võinud kaebajad ka välja kutsuda selgituste andmiseks; küsitleda tunnistajaid; võtta menetlusosalistelt seletusi või ise minna AS Kalev asukohta kohale kohapealset kontrolli teostama, omades seejuures õigust siseneda kõikidesse ruumidesse ja võtta oma valdusse andmeid; kasutada tööks vajalikke tingimusi ja eraldi ruumi; piiranguteta uurida järelevalve teostamisel vajalikke dokumente ja andmekandjaid ning teha nendest väljavõtteid, koopiaid ja ärakirju ning jälgida tööprotsesse ja saada suulisi ja kirjalikke selgitusi kontrollitava juhtidelt ja töötajatelt. Dokumentaalsete tõendite esitamise nõudmine võib kaebajatele olla küll ebamugavusi, sealjuures suurenenud töömahtu, põhjustav, kuid kui see on FI järelevalve läbiviimiseks vajalik, siis tuleb kaebajatel FI nõudmine täita, kuna vastava kohustuse sätestab neile otsesõnu VPTS § 230³ lg 1. Kaebajad on end ise vabatahtlikult oma tegevusala- ja suundadega allutanud VPTS regulatsioonile, pidades nii aktsepteerima võimaluse ja olema valmis juhaks, kui FI-l tekib vajadus teostada neid puudutavas osas riiklikku järelevalvet. Seega on kaevatud aktid kohtu arvates eesmärgipärased ja sobivad.

Kohus on seisukohal, et kaevatud aktidega kaebajatelt küsitud teave on FI järelevalvemenetluse läbiviimiseks vajalik.

Kaevatud haldusaktidest nähtuvalt soovis FI teostada finantskontrolli siseteabe tekkimise ja seda vallanud isikute ringi tuvastamiseks, et kontrollida emitendi ning teiste seotud isikute poolt hoolsuskohustuse täitmist ja nimetatud siseteabe käitumist.

Siseteave on avalikustamata läpne teave, mis otseselt või kaudselt puudutab finantsinstrumenti või finantsinstrumendi emitenti ja mis avalikustatuna võib tõenäoliselt oluliselt mõjutada finantsinstrumendi või finantsinstrumendiga seotud tuletisväärtpaberi hinda (VPTS § 188⁴ lg 1). Insaider on isik, kes väärtpaberi emitendi täisosanikuna, juhtimis- või järelevalveorgani liikmena, osaluse lõttu väärtpaberi emitendis või oma töö, elukutsu või kohustuste tõttu või seoses oma toimepandud süütcoga valdab siseteavet. Kui käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud isik on juriidiline isik või asutus, siis on insaideriiks ka füüsiline isik, kes võtab osa otsuse langetamisest nimetatud juriidilise isiku või asutuse arvel tehingu tegemisel. Lisaks eelnevale on insaider ka iga kolmas isik, kes, omades siseteavet, teab või oleks pidanud teadma, et tegemist on siseteabega (VPTS § 188⁵).

Poolte vahel puudub vaidlus selles, et FI poolt kaevatud aktide faktoloogias väljatoodud asjaolusid saab nimetada siseteabeks. Kaebaja arvates piisaks FI-l järelevalve teostamiseks vaid kaebajate poolt esitatud insaiderite nimekirjast, siseteabe tekkimise ajast ning väärtpaberitega teostatud tehingute infost. Kohus sellega ei nõustu.

Siseteabe väärkasutamine on insaideri poolt siseteabe objektiks oleva finantsinstrumendi või sellega seotud tuletisväärtpaberi otseselt või kaudselt enda või kolmanda isiku arvel omandamine või võõrandamine või omandamise või võõrandamise katse; siseteabe avalikustamine kolmandale isikule, välja arvatud juhul, kui selline avalikustamine on seotud tavapärase töö-, ametiülesande või kohustuse täitmisega; soovitude andmine kolmandale isikule või kolmanda isiku mõjutamine siseteabe objektiks oleva finantsinstrumendi või selle finantsinstrumendiga seotud tuletisväärtpaberi omandamiseks või võõrandamiseks (VPTS § 188⁶ lg 1). Kohus nõustub vastustajaga selles, et kindlaks teha, kes võivad olla insaideriteks, mis kvalifitseerub lisaks FI poolt juba tuvastatud siseteabeks VPTS § 188⁴ lg 1 tähenduses ja kas siseteavet on väärkasutatud, ei pruugi piisata nendest andmetest, mis kaebajad on vastustajale juba esitanud (insaiderite nimekiri ja siseteabe tekkimise aeg) ning EVK andmetest. AS Kalev ja AS Rubla on Eesti väärtpaberituru mastapides kahtlemata olulised subjektid FIS § 5 lg 2 tähenduses ning nende tegevus omab arvestatavat mõju finantssüsteemile. Seetõttu on nende subjektide suhtes teostatav kontroll ja rakendatavad meetodid võib-olla laiaulatuslikumad kui FI nõ rutiinne järelevalve. Kohus nõustub FI-ga, et FI poolt nõutud AS Kalev ja Alta Capital Partners S.C.A SICAR vahel 20.09.2007 sõlmitud lepingu asjaoludest, aga ka nõutud kirjavahetusest, protokollidest jms võib FI jaoks täiendavalt selguda olulist liseteavet isikute kohta, kes võivad olla veel insaideriteks, teave, mida võib käsitleda väärtpaberihinda oluliselt mõjutava siseteabena ning millised võivad olla siseteabe väärkasutamise juhud või need hoopis välistada.

Lisaks eelnevale on kaebajad kohtu arvates ületähtsustanud nn lahtist loetelu järelepärimistes dokumentide esitamisel. Järelepärimistes kasutatud väljend „muud asjassepuutuvad andmed, dokumendid ja selgitused“ saab lähtuda vaid kaebajate enda hinnangust, mida lisaks järelepärimistes konkreetselt käsitletud dokumentidele peavad kaebajad ise oluliseks või vajalikuks veel FI-le esitada. FI-l endal puudub ülevaade kaebajate poolt administreeritava teabe olemasolust ja sisust, mistõttu on loogiline, et järelepärimistes on dokumentide loetelu jäetud lahtiseks ja kaebajate endi poolt sisustatavaks.

Alusetud on kaebajate kartused sellest, et avaldades oma ärisaladuse FI-le, võib see lekkida konkurentideni või avalikkuse ette. FI-l on FIS §-st 54 tulenev konfidentsiaalsuskohustus, mille kohaselt kaebajate kohta kogutavad kontrollimisandmed on salastatud. FIS § 34

kohaselt on töötaja, samuti FI poolt finantsjärelevalve teostamisele kaasatud audiitor, ekspert ja muu isik kohustatud hoidma tähtajatult saladuses konfidentsiaalset teavet, mis on temale teatavaks saanud seoses oma ülesannete täitmisega FI-s, kui FIS-s ei ole sätestatud teisti. Nimetatud isikutel on keelatud kasutada nende oma ülesannete täitmisega seoses teatavaks saanud konfidentsiaalset teavet erahuvides.

Mis puudutab kaebajate viiteid eneseinkrimineerimisele, siis vastavalt VPIS §-le 231¹ võib selgituse andmiseks kohustatud isik keelduda FI-le selgituse andmisest KrMS §-s 71 (ütluste andmisest keeldumine isiklikel põhjustel) või §-s 73 (riigisaladuse ja salastatud välisteabe kohta ütluste andmisest keeldumine) sätestatud alusel. Kohus juhib kaebajate tähelepanu sellele, et asjaolu, kas keelduda FI-le selgituste andmisest VPIS § 231¹ alusel on kaebajate eneste hinnangu küsimus. Kui KrMS §-des 71 või 73 sätestatud alused on olemas, on kaebajatel õigus tugineda vastavatele sätetele ja keelduda FI-le selgituste andmisest ja dokumentide esitamisest. Kaebajad seni nii teinud ei ole.

Kõike eelnevat kokku võttes on kohus seisukohal, et kaevatud haldusaktid on nii formaalselt kui ka materiaalselt õiguspärased ning nende tühistamiseks alus puudub. Kaebused jäävad rahuldamata.

4. Menetluskulude jagamine

Et kaebused jäävad rahuldamata, jäävad AS Rubla ja AS Kalev menetluskulud vastavalt HKMS § 92 lg-le 1 nende endi kanda.

FI ei ole kohtule esitanud taotlust menetluskulude väljamõistmiseks kaebajalt.

Maret Altnurme
Kohtunik